

EMAKEEL JA TEISED KEELED VIII

28.–29. novembril 2013 toimus Tartu Ülikoolis kaheksas konverents „Emakeel ja teised keeled”. Seekord oli konverentsi teemaks võrkeeleõpe, mis tõi kokku paljude võrkeelte õppimise ja õpetamise uurijaid ning praktikuid Eestist ja mujalt. Töökeelteks olid eesti ja inglise keel, kahe päeva jooksul peeti kokku 36 ettekannet seekord kahes paralleelsektsioonis. Võrkeeleõppe toomine konverentsi fookusesse oli õnnestunud valik – osalejate vahel tekkinud sünergia ning esinejate ja kuulajate diskussioonid näitasid, et sellise suunitlusega konverents oli vajalik ja oodatud.

Konverentsi üks plenaristidest Henriette Hendriks (Cambridge'i ülikool) kõneles sellest, kuidas kolmanda keele omandamist mõjutavad teise keele õppimisest erinevad faktorid, mis siiski ei pruugi anda erinevaid õppimistulemusi. Ta juhtis tähelepanu ka muutunud maailmale, kus emakeelest erineva keele õppimist nimetatakse ikka veel teise keele omandamiseks, kuigi õpitav keel võib olla teine, kolmas, neljas või viies, lihtsalt õpitud keelte oskused on erinevad.

Teise plenaariline Leelo Kingisepa (kirjastus Iduleht) ettekanne käsitles iseseisva keeleõppimise eripära keeleõppekeskkonna „Keeleklikk” kasutajate näitel. 2012. aastal avati Euroopa Sotsiaalfondi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi toetusel suuremahuline veebipõhine eesti keele õppekeskkond „Keeleklikk” 0–A2 keeletaseme õppijatele (www.keeleklikk.ee). Keskkonnas on

nii venekeelne kui ka ingliskeelne versioon. Ettekandes tutvustati venekeelse „Keelekliki” kasutajate seas läbi viidud küsitlust, millega kaardistati nende õppimisharjumusi ja -eelistusi. Uuringust selgus, et enamik õppijaid kasutab „Keeleklikki” vähemalt kord nädalas ja veerand küsitlusele vastanutest õpib programmi abil iga päev kas pool tundi või tunni. Programmi efektiivsust eesti keele omandamisel kinnitab ka see, et veerand küsitlusele vastanutest oli „Keelekliki” kasutamise ajal sooritanud riikliku A2-taseme eksami ning „Keelekliki” osa selles saavutuses hinnati kõrgelt.

Kolmas plenarist Pirkko Muikku-Werner (Ida-Soome ülikool) rääkis multidimensioonidest teise keele omandamise kontekstis, milles paari viimase aastakümne jooksul on toimunud palju muutusi. Mitmekeelsuse ning mitmekultuurilisuse levik mõjutab ka keeleõppimist. Esineja selgitas *lingua receptiva* mõistet ning keskendus retseptiivse mitmekeelsuse küsimustele lähedaste sugulaskeelte – eesti ja soome keele – näitel. Esineja tutvustas Joensuu, Tallinna, Helsingi, Åbo ja Jyväskylä ülikooli ühisprojekti, mille raames uuritakse eesti ja soome keele vastastikust arusaadavust.

Jelisaveta Kostandi ja Irina Külmoja (TÜ) rääkisid Eestis kõneldavast vene keele variandist, keskendudes aja semantikaga seotud sõnavarale. Esinejad leidsid, et kuna Eestis räägitaval vene keel on viimase 20 aasta jooksul tekkinud erijooni, mida mujal ei esine, tuleks

ka vene keele kui võõrkeele õpetamisel nendest iseärasustest rääkida. Enn Veldi (TÜ) käsitles eesti ja inglise keele ühiseid ja erinevaid jooni. Mõlema keele ühisjooneks on sõnavara heterogeensus ning päritolu ning heterogeensus on keele leksikaalse rikkuse oluline allikas. Kaasaegse inglise keele põhiomadusi on pluritsentrilisus ehk keelestandardite paljusus, mida tuleb arvestada nii keele kirjeldamisel kui kasutamisel. Jelena Velman-Omelina ja Valentina Štšadnava (TÜ) kõnelesid tänapäeva kõneetikeetist eestikeelsetes ametlikes tekstides ja nende venekeelsetes tõlgetes.

Sirkku Latomaa (Tampere ülikool, Jyväskylä ülikool) pidas ettekande keelekeskkonna mõjust võõrkeele õppimisele. Uurimisandmed pärinesid Hiina üliõpilastelt, keda algul õpetati Hiinas, hiljem Soomes. Tulemused peegeldasid kultuurikeskkonna mõju identiteedi ja tajumuste tasandile, väljendudes õpilaste kirjalikes töödes, kus kirjeldati võõrkeele ja lääneliku kultuuri mõjusid õppijate tunnetusele ja arusaamadale. Olga Matrossova (Riia inglise keele keskus „Klass”) keskendus laste ruumiprepositsioonide omandamise probleemidele nii ema- kui ka võõrkeeles. Pikiuurimus lastekeele korpuse CHILDES baasil näitas, kuidas inglise emakeelega lapsed vanuses 1.6–2.1 omandavad ruumiprepositsioonid *in* 'sees' ja *on* 'peal', seejärel võrreldi nende omandamist võõrkeelena. Läti ja vene emakeelega lastele vanuses 3–5 õpetati inglise keelt ja ruumiprepositsioonide omandamisel ei esinenud neil tähelepanuväärseid erinevusi, kuigi vene keeles on analoogsed prepositsioonid, läti keeles aga mitte ('sees' asemel kasutatakse lokatiivset käändelõppu). Inga Znotina (Liepaja ülikool) andis ülevaate läti leedu ja leedu-läti õppijakeele korpuse loomisest ning selle võimalikest kasutusviisidest.

Ilana Faiman ja Mercedes Contreras (TLÜ) käsitlesid viise, kuidas suuren-

dada üliõpilaste grammatilisi oskusi inglise keele õppimisel võõrkeelena TLÜ keelekeskuses. Üheks tõhusaks lahenduseks pakkusid autorid rollimängude kasutamist kui meetodit ning esitasid väljatöötatud rollimängude kirjelduse. Juan Carlos Monroy (TLÜ) uuris eesti ja vene emakeelega üliõpilaste hispaania kui kolmanda võõrkeele omandamist hispaania definiitsete ja indefiniitsete artiklite õpetamise taustal. Huvitavaid tulemusi leiti algataseme gruppides, kus oli märkimisväärsed erinevusi eestikeelsete ja venekeelsete üliõpilaste vahel.

Mare Kitsnik (TLÜ) rääkis õppematerjali rollist õpimotivatsiooni kujundamisel ning tutvustas uut õppematerjali „Praktiline eesti keel teise keelena. B2, C1”, mille loomisel on õpimotivatsiooni hoidmisele ja arendamisele suurt tähelepanu pööratud. Maarika Teral ja Sirje Rammo (TÜ) analüüsisid internetipõhise keeleõppe positiivseid ja negatiivseid külgi ning tutvustasid arvutipõhiseid eesti keele kursusi „Keel selgeks!” I–III, mis on üles ehitatud 2012. aastal ilmunud samanimelise õpiku materjalidele ja veebiallikatele.

Mart Rannut (TÜ Narva Kolledž) vaatles Eestisse täiskasvanuna saabunud teiskeelsete inimeste keeleoskust, kasutades keelelisi sõelteste, lisaks kontrolliti ka suulist keeleoskust. Vastajate keeleoskust võrreldi mujal maailmas saadud tulemustega. Birute Klaas-Lang (TÜ, Helsingi ülikool) tutvustas oma keelepoliitilises ettekandes TLÜ-s läbi viidud uuringu „Kakskeelne õpe vene õppekeelega koolis” jätku-uuringut eesmärgiga võrrelda riigikeele õpetamise kogemusi lähiriikides (Soomes, Leedus, Lätis), Kanadas ja Iirimaal. Szilárd Tibor Tóth (TÜ Narva Kolledž) esitas idee kasutada soome-ugri keelte ja kultuuriteaduste rakendamiseks uut terminit *rakendusfennougristika*. Termin kajastaks lisaks keeleõppele ka kultuuri vahendamist.

Anne Arold (TÜ) tutvustas vahetult enne konverentsi algust trükiis ilmunud saksa-eesti verbivalenti sõnaraamatut (autorid Anne Arold ja Anni Rääts). Sõnaraamatus kirjeldatakse üldistatud lausemallide ja näitelauseste kaudu ca 750 saksakeelse verbi kasutamist ja vastavate lauseste eesti keelde tõlkimise võimalusi. Eve Raeste (TÜ) käsitles oma ettekandes „Kas õpetame nii, kuidas räägitakse, või räägime nii, kuidas õpetatakse” erialakeele õpetamise keerukohti. Eduard Odinetsi (TLÜ) teemaks oli kirjutamisõppe arendamine täiskasvanute eesti keele kui teise keele tunnis. Ettekande aluseks olevas uurimuses vaadeldi 13 õpetaja ainetunde ning intervjuueeriti õpetajaid probleemikeskse intervjuu vormis.

Maria Kela (Helsingi ülikool) näitas, milliseid tulemusi võiks anda 8–12-aastaste laste multimodaalne pikiuuring soome keele kui teise keele õppimisel ja arenemisel ettevalmistusklassis. Zigrīda Vincela (Läti ülikool) esitas hea ülevaate läti keele mõjust põimlauseste kirjavahemärkidele üliõpilaste inglise keele õppes. Töö põhines tekstikorpuse analüüsi metodoloogial. Natalja Zagura (TÜ) tutvustas Facebooki kui keeleõppekeskkonda. Suhtlusvõrgustiku rakendusi saab kasutada keeleklassina, kus (üli)õpilased tunnevad end olevat rohkem seotud õppejõu-instruktoriga ja teiste (üli)õpilastega kui tavalises klassiruumis. Ka teised samalaadsed uurinud maailmas on näidanud õpimotivatsiooni tõusu Facebooki kasutades. Autor esitles rakenduse „Group” kasutust mitmetes keeleõppetegevustes. Maarja Must-Vikman (TÜ) rääkis akadeemilise kirjutamisõppe probleemidest võrrekeleõppes.

Ülle Rannut (ImmiSoft OÜ Uus-immigrantide uurimis- ja koolituskeskus) kõneles täiskasvanud uusimmigrantide eesti keele õppe motivatsioonist ning analüüsis õppekorralduslike tegevuste ja õppemetoodika mõju täiskasva-

nud õppijate eesti keele õppe tulemustele. Margit Kuusk (TÜ) käsitles kvaasire-sultatiivsete lauseste objekti vormivalikut soome keeles, kasutades uuringuks nii eesti kui soome õppijakeele korpuse materjali. Annekatrin Kaivapalu (TLÜ) retseptiivse mitmekeelsuse valdkonda puudutav ettekanne keskendus eesti ja soome keele vastastikusele mõistmisele ja selle võimalikule sümmeetriale. Kirjaliku teksti mõistmist käsitleva uurimuse tulemused näitasid, et soomekeelsed keelekasutajad saavad eestikeelsest kirjalikust tekstist paremini aru kui eestikeelsed keelekasutajad soomekeelsest tekstist. Ettekandes käsitleti sihtkeelse teksti mõistmist mõjutavaid lingvistilisi ja ekstralingvistilisi tegureid ning analüüsiti teksti mõistmise kvantifitseerimise metodoloogilisi võimalusi. Lea Jürgenstein (TÜ) analüüsis eesti keele C1-taseme kursuse õpilaste kirjalike tööde sõnakasutuses esinevaid kõrvalekaldeid, milles torkab silma õppijate emakeele mõju ja ebakindlus häälikuliselt sarnaste sõnade kasutamisel.

Siret Piirsalu, Elle Sõrmus ja Katriina Rannula (Tallinna tervishoiu kõrgkool) tutvustasid stendiettekandes Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli õe õppekava uurimis- ja arendustöö metoodika kursuse ülesehitust ja kogemusi. Kursus toimub lõimitud aine- ja keeleõppe vormis, üliõpilaste lõputööde valmimist toetavad omavahelises koostöös eesti ja inglise keele ning erialaainete õppejõud.

Anu Laanemets (TÜ) esitas eesti emakeelega taani keele õppijate kirjalike narratiivide esmase analüüsi. Materjali põhjal on võimalik analüüsida mitte üksnes keeleõppijate narratiivide leksikaalset ja süntaktilist kompleksust ühel ajahetkel, vaid vaadelda ka kompleksuse muutust ja arengut. Ingrid Rummo (TÜ) esitas osa juhtumipõhisest uuringust kõnetu subjektiga. Kasutades multimodaalset mikroanalüüsi, tõi esineja näiteid subjekti suht-

lusvõimalustest. Subjekt on võimeline suhtlema peamiselt hääletsuste, žestide ja objektidega manipuleerimise abil. Mari Kruse (TÜ) kritiseeris kommunikatiivse keeleõppe kitsaskohti ning tõi esile eksplitsiitsuse ja süsteemsuse kognitiivsed eelised nii emakeele kui võõrkeele õppimisel, viidates sarnaste seisukohtade esiletulekule ka mujal maailmas. Maarja Sepp (Barcelona ülikool, TÜ) keskendus hispaania keele öeldistäidet rõhutavale sõnale *un* 'üks' ning võrdles neid eesti keele vastavate konstruktsioonidega. Uurimuse eesmärgiks oli aidata eestlasest keeleõppijal mõista hispaania keele indefiniitse artikli *un* erinevaid tähendusfunktsioone.

Kristiina Bernhardt (TLÜ) rääkis häälestusfaasist eesti keele kui võõrkeele tunnis. Tundide vaatlusel ja küsitluse tulemustel põhinev uurimus näitas, et enamik õpetajaid küll struktureerib tunde ja tegeleb õppijate häälestamisega, kuid enamasti ei tegelda

tunni eesmärkidega, ehkki küsitlus näitas, et eesmärkide sõnastamist peetakse häälestusfaasi üheks oluliseks osaks. Mare Kitsnik (TLÜ) arutles oma teises ettekandes selle üle, kuidas oleks mõttekas keeleoskustasemetel A2–C1 keelestruktuure õpetada, ning leidis, et õpetatavaid struktuure valides tuleks lähtuda nende funktsionaalsest olulisusest konkreetset keeleoskustasemel. Anu Nurk ja Boglárka Janurik (TÜ) tutvustasid kolme uusimat Ungaris välja antud ungari keele kui võõrkeele õpikut, võrdlesid õpikute ülesehitust, materjali esitamise viisi ja kasutatud lisamaterjale. Ilze Zagorska (TÜ) jagas kuulajatega eesti üliõpilastele läti keele õpetamisel tehtud tähelepanekuid ning rääkis oma valmimisjärgus olevast läti keele õpikust.

RAILI POOL,
SILVI TENJES